

Ειρηνοδίκης - Πταισματοδίκης ως γενικός ανακριτικός υπάλληλος

(προκαταρκτική εξέταση - προανάκριση - έρευνες)

Ευάγγελος Μπακέλας Αντεισαγγελέας Εφετών

### **ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

Στα πλαίσια του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης ο ειρηνοδίκης-πταισματοδίκης έχει διπλό λειτουργικό ρόλο. Στην προδικασία λειτουργεί ως γενικός ανακριτικός υπάλληλος (το όργανο που διεξάγει την προκαταρκτική εξέταση και την προανάκριση) και στο ακροατήριο, ως δικαστής.

Η έρευνα, που διεξάγεται στα πλαίσια της προκαταρκτικής εξέτασης και της προανάκρισης, αποβλέπει στην ανακάλυψη της αλήθειας και κατά τη διενέργειά τους εξετάζεται και βεβαιώνεται αυτεπάγγελτα όχι μόνο η ενοχή, αλλά και η αθωότητα του φερομένου ως δράστη, ο δε ειρηνοδίκης – πταισματοδίκης, ενεργώντας ως γενικός ανακριτικός υπάλληλος, υπό το ισχύον συνταγματικό και ποινικό-δικονομικό πλαίσιο, καθώς και αυτό που απορρέει από διεθνείς συμβάσεις, καλείται θεσμικά να ασκήσει τα ανακριτικά του καθήκοντα και ταυτόχρονα να εγγυηθεί την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

### **I. ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ**

#### **A. Σκοπός της προκαταρκτικής εξέτασης**

Η προκαταρκτική εξέταση αποσκοπεί στη διαπίστωση της συνδρομής των προϋποθέσεων για το αν πρέπει να κινηθεί ή όχι η ποινική δίωξη και ειδικότερα αποσκοπεί : α) στη συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων, ώστε να

εξακριβωθεί αν τελέσθηκε ή όχι η αξιόποινη πράξη που αναφέρεται σε μήνυση, έγκληση, αναφορά, αίτηση, έκθεση αρχής, ΕΔΕ και σε οιαδήποτε άλλη πληροφορία για την τέλεσή της, και να κρίνει η Εισαγγελική Αρχή αν θα κινήσει την ποινική δίωξη ή όχι, β) στην εξακρίβωση αν το πρόσωπο που αναφέρεται στη μήνυση, έγκληση κλπ., είναι πράγματι ο δράστης του εγκλήματος και γ) στην ανακάλυψη του προσώπου που φέρεται ότι τέλεσε την καταγγελλόμενη αξιόποινη πράξη.

Η προκαταρκτική εξέταση, όταν διεξάγεται από τους ανακριτικούς υπαλλήλους, τελεί υπό τη διεύθυνση του εισαγγελέα πλημμελειοδικών, ο οποίος επιλύει οποιοδήποτε θέμα ανακύψει κατ' αυτήν, δίνει οδηγίες προς αυτούς, θέτει συγκεκριμένα ερωτήματα ως προς τα σημαντικά και υπό διερεύνηση σημεία της καταγγελίας. Η αρμοδιότητα των ανακριτικών υπαλλήλων περιορίζεται στη συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού και δεν επεκτείνεται στη ουσιαστική του αξιολόγηση. Μπορούν και οφείλουν βέβαια αυτοί να ενεργούν οποιαδήποτε δικονομική πράξη, απαραίτητη για τη διαλεύκανση του εγκλήματος και την αποκάλυψη των υπαιτίων.

Η εμπειρία από την εφαρμογή του θεσμού της προκαταρκτικής εξέτασης τα τελευταία έτη, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αυτή έχει συμβάλλει θετικά στην ορθολογική διαχείριση των ποινικών υποθέσεων, αφού με αυτή αποτρέπεται η αβασάνιστη άσκηση ποινικών διώξεων και περιορίζεται αισθητά η αναγκαιότητα διενέργειας προανάκρισης.

## **B. Τρόπος διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης**

Η προκαταρκτική εξέταση ενεργείται σύμφωνα με τα άρθρα 240 και 241 ΚΠΔ,

δηλαδή χωρίς κανένα περιορισμό ως προς τον τόπο και χρόνο διενέργειάς της. Έτσι εκείνος που τη διενεργεί (εδώ ο πταισματοδίκης) μπορεί να λάβει μαρτυρικές καταθέσεις σε οποιοδήποτε χώρο, είτε είναι σκεπασμένος, είτε υπαίθριος, αρκεί να είναι κατάλληλος κατά την κρίση του για την προσέλευση και εξέταση των μαρτύρων. Επίσης δεν έχει σημασία αν είναι εργάσιμη ημέρα ή αργία, ή γιορτή ή Κυριακή και επομένως αυτός που καλείται οφείλει να προσέλθει για να μην καταστεί λιπομάρτυρας, κατ' άρθρο 229 ΚΠΔ.

Περαιτέρω, η προκαταρκτική εξέταση ενεργείται πάντοτε εγγράφως, είναι μυστική («χωρίς δημοσιότητα»), με την παρουσία γραμματέα ή αν δεν υπάρχει με την παρουσία δυο μαρτύρων ή και χωρίς αυτούς αν δεν είναι δυνατό να βρεθούν, για κάθε δε ανακριτική πράξη συντάσσεται έκθεση (άρθρο 241 ΚΠΔ) κατά τους νόμιμους τύπους και υπογράφεται από τον πταισματοδίκη και από τα συμπράττοντα πρόσωπα, διαφορετικά είναι άκυρη.

### **Γ. Διάρκεια της Προκαταρκτικής Εξέτασης**

Ο νομοθέτης θέλει την προκαταρκτική εξέταση συνοπτική, καθόσον αποβλέπει στην επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας και έτσι στο άρθρο 31 παρ.3 εδ. α και β ΚΠΔ ορίζεται ότι: η προκαταρκτική εξέταση είναι συνοπτική και το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την κατά το άρθρο 36 ΚΠΔ πληροφόρηση της αρμόδιας αρχής (εννοεί την περιέλευση στην αρμόδια αρχή, δηλαδή την εισαγγελική, της αναφοράς, μήνυσης ή άλλης είδησης ότι διαπράχθηκε αξιόποινη πράξη) μέχρι την κίνηση ή όχι της ποινικής δίωξης δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις (3) μήνες. Παράταση αυτής της προθεσμίας μέσα στην οποία πρέπει να περατωθεί η προκαταρκτική εξέταση, σε εξαιρετικές περιπτώσεις μέχρι άλλους

τρεις (3) μήνες ή για εύλογο χρονικό διάστημα σε ιδιαίτερα σοβαρές υποθέσεις, μπορεί να διαταχθεί με αιτιολογημένη πράξη του αρμόδιου εισαγγελέα.

Τα παραπάνω χρονικά πλαίσια διενέργειας της προκαταρκτικής εξέτασης , ευθυγραμμισμένα με την ανάγκη για ταχεία αποσαφήνιση αν πρέπει ή όχι να κινηθεί η ποινική δίωξη, αποτελούν οδηγία του νομοθέτη με κατ' αρχήν αποδέκτη το γενικό ανακριτικό υπάλληλο, ο οποίος καλείται μετά από εισαγγελική παραγγελία να διενεργήσει προκαταρκτική εξέταση . Αυτός οφείλει, στα πλαίσια των κατά περίπτωση ειδικότερων υπηρεσιακών του συνθηκών, να προσπαθήσει να ενεργήσει μέσα στις πιεστικές αυτές προθεσμίες , χωρίς η υπέρβασή τους να συνδέεται με δικονομική ή πειθαρχική κύρωση .

**Δ. Η ανωμοτί εξέταση του «υπόπτου» ( μηνυομένου ή εγκαλουμένου ή εκείνου κατά του οποίου στρέφονται οι υποψίες).**

Στην προκαταρκτική εξέταση δεν υπάρχει κατηγορούμενος αλλά κάποιο πρόσωπο, που είτε αναφέρεται στη μήνυση ή έγκληση, είτε κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης του αποδίδεται η τέλεση αξιόποινης πράξης. Πρόκειται, λοιπόν, για κάποιον «ύποπτο» (πρόσωπο υπό εξέταση), ο οποίος, με τη ρύθμιση του άρθρου 31 παρ. 2 ΚΠΔ, αποκτά την ιδιότητα του «εν δυνάμει» κατηγορουμένου («οιονεί κατηγορούμενος»), δικαιούμενος να ασκήσει τα δικαιώματα που έχει ο κατηγορούμενος στην προδικασία και ειδικότερα στην ανάκριση .

Το άρθρο 31 παρ. 2 ΚΠΔ δεν οριοθετεί χρονικά το σημείο όπου υλοποιείται η υποχρέωση του προανακριτικού υπαλλήλου για κλήση του «υπόπτου» προς παροχή εξηγήσεων και έτσι στην περίπτωση που , μετά την παροχή εξηγήσεων,

διενεργηθούν και άλλες πράξεις ή συλλεγεί νέο αποδεικτικό υλικό, η μη κλήση σε συμπληρωματική παροχή εξηγήσεων καμία ακυρότητα δεν παράγει. Ωστόσο, για την αποτελεσματικότερη εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού, σκόπιμο είναι η παροχή εξηγήσεων από τον «υπόπτο» να είναι η τελευταία ανακριτική πράξη, ώστε αυτός να δίνει τις εξηγήσεις γνωρίζοντας όλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν.

#### **Ε. Δικαιώματα «υπόπτου».**

Το πρόσωπο αυτό: **α)** καλείται πριν από 48 ώρες για παροχή εξηγήσεων και εξετάζεται ανωμοτί, **β)** θα πρέπει να ενημερωθεί προηγουμένως από εκείνον που ενεργεί την προκαταρκτική εξέταση για την πράξη που αφορά η εξέταση και για τα άλλα δικαιώματά του (άρθρο 99 Α ΚΠΔ, ήτοι το δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, το δικαίωμα και τις προϋποθέσεις παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών, τ ο δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης και το δικαίωμα σιωπής), **γ)** έχει το δικαίωμα να ζητήσει να του χορηγηθούν αντίγραφα όλης της δικογραφίας (και όχι μόνο της μηνύσεως ή εγκλήσεως) ,**δ)** μπορεί να αρνηθεί εν όλω ή εν μέρει την παροχή εξηγήσεων, καθώς και να λάβει προθεσμία μέχρι 48 ώρες για την παροχή τους, η οποία (προθεσμία) μπορεί να παραταθεί από εκείνον που διενεργεί την προκαταρκτική εξέταση, **ε)** έχει το δικαίωμα να προτείνει μάρτυρες προς εξέταση και να προσαγάγει άλλα αποδεικτικά μέσα προς αντίκρουση των σε βάρος του καταγγελλομένων, **στ)** μπορεί να ασκήσει τα εν λόγω δικαιώματά του είτε αυτοπροσώπως, είτε εκπροσωπούμενος από συνήγορο, που διορίζεται κατά το άρθρο 96 παρ. 2 ΚΠΔ, με την επιφύλαξη βέβαια ότι δεν θεωρείται αναγκαία η

αυτοπρόσωπη εμφάνισή του, κατά την κρίση εκείνου που διενεργεί την προκαταρκτική εξέταση.

Ο πταισματοδίκης δεν έχει υποχρέωση να απαγγείλει κατά του «υπόπτου» κατηγορία για επακριβώς καθορισμένη πράξη, ούτε να χορηγήσει σ' αυτόν γραπτό κατηγορητήριο (Α.Π. 1161/2016).

Η τυχόν παραβίαση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στον «ύποπτο» συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα γιατί δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις που καθορίζουν την υπεράσπιση και την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από το νόμο αλλά και για παράβαση των διατάξεων που αφορούν την ποινική δίωξη, κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 171 παρ. 1 β' και δ' ΚΠΔ.

**i. Εκπροσώπηση από συνήγορο.**

Με τον όρο εκπροσώπηση νοείται ότι ο συνήγορος εμφανίζεται ενώπιον αυτού που διενεργεί την προκαταρκτική εξέταση προκειμένου να λάβει αντίγραφα της δικογραφίας, προθεσμία για παροχή εξηγήσεων, καθώς επίσης και να υποβάλει εγγράφως εξηγήσεις («Υπόμνημα παροχής εξηγήσεων» κατ' άρθρο 31 παρ. 2 ΚΠΔ και όχι απολογητικό υπόμνημα) προτείνοντας μάρτυρες και άλλα αποδεικτικά μέσα. Πρόκειται για διευρυμένη, σε σχέση με την προανάκριση (άρθρο 104 παρ. 2 α' ΚΠΔ), εκπροσώπηση, αφού ο συνήγορος έχει και δικαίωμα υπογραφής του υπομνήματος και όχι απλά κατάθεσής του.

**ii. Προηγούμενη έγγραφη εξέταση του «υπόπτου».**

Η προηγούμενη ένορκη έγγραφη εξέταση του «υπόπτου» ή αυτή που έγινε χωρίς τη δυνατότητα παράστασης με συνήγορο, δεν μπορεί να αποτελέσει μέρος της δικογραφίας αλλά παραμένει στο αρχείο της εισαγγελίας (άρθρο 31 παρ. 2 εδ. η' ΚΠΔ). Αν μια τέτοια κατάθεση ληφθεί υπόψη στη μετέπειτα της διώξεως διαδικασία δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα (άρθρο 171 παρ. 1 δ' ΚΠΔ ,βλ. και ΟΛΑ.Π. 1/2004, ΟΛΑ.Π. 2/1999, Α.Π. 305/2010, Α.Π. 150/2010). Πρόκειται για ρύθμιση προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ και τη νομολογία του ΕΔΔΑ, το οποίο δέχθηκε ότι: *«για την ενεργοποίηση του δικαιώματος της μη αυτοενοχοποίησης δεν απαιτείται ως προϋπόθεση να έχει ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του εξεταζόμενου προσώπου σύμφωνα με τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου, αλλά αρκεί να υπάρχουν απλώς υπόνοιες, οι οποίες να εξωτερικεύονται είτε στα πλαίσια μιας διοικητικής διαδικασίας συλλογής πληροφοριών, είτε με τη σύλληψη»* ( Saunders κατά Η.Β. 17-12-1996). Αντίθετα η έγγραφη εξέταση, κατ' άρθρο 31 παρ. 2 ΚΠΔ, του «υπόπτου» , δηλαδή αυτού κατά του οποίου στρέφεται η προκαταρκτική εξέταση, που έγινε από τον γενικό ανακριτικό υπάλληλο με την τήρηση και θωράκιση όλων των παραπάνω δικαιωμάτων του ,αποτελεί στοιχείο της δικογραφίας και αξιολογείται αποδεικτικά.

**ΣΤ. Δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής . Δικαίωμα λήψης αντιγράφων των εγγράφων της δικογραφίας από τον πολιτικώς ενάγοντα στην προκαταρκτική εξέταση.**

Κατά τις διατάξεις των άρθρων 63, 82 παρ. 1 και 83 παρ. 1 ΚΠΔ, όποιος έχει δικαίωμα να ζητήσει αποζημίωση για υλική ζημία και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης από το έγκλημα, μπορεί να δηλώσει ότι

παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων στην ποινική διαδικασία. Η δήλωση αυτή, στο στάδιο της προδικασίας, γίνεται από τον νομιμοποιούμενο προς τούτο είτε με την έγκληση, είτε με άλλο έγγραφο, μέχρι να περατωθεί η ανάκριση, προς τον αρμόδιο εισαγγελέα ή προς εκείνον που ενεργεί την ανάκριση, ακόμη και κατά το χρόνο κατά τον οποίον ο παθών εξετάζεται ως μάρτυρας. Όμως, αν και είναι επιτρεπτή η δήλωση παράστασης πολιτικής αγωγής με την έγκληση, τούτο δεν σημαίνει ότι, από τη στιγμή της υποβολής της έγκλησης στον αρμόδιο εισαγγελέα, αποκτά ο πολιτικώς ενάγων την ιδιότητα του διαδίκου. Την ιδιότητα αυτή την αποκτά μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης.

Η διάταξη του άρθρου 31 παρ. 2 ΚΠΔ ορίζει ότι ο «ύποπτος», έχει μεταξύ άλλων, «δικαίωμα να ζητήσει να του χορηγηθούν αντίγραφα της δικογραφίας...».

Ζήτημα δημιουργήθηκε αν το δικαίωμα αυτό αναγνωρίζεται και υπέρ του προσώπου που δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής. Κατ' αρχήν, από τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης, προκύπτει ανυπαρξία, κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, τέτοιου δικαιώματος του πολιτικώς ενάγοντος («αν το ήθελε ο νομοθέτης θα το θεσμοθετούσε»).

Παρά τη διατύπωση όμως του νόμου υποστηρίχτηκε ότι το πρόσωπο που δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής μπορεί να λάβει αντίγραφα της δικογραφίας, με βάση κυρίως δύο επιχειρήματα, την αιτιολογική έκθεση του νόμου και το δικαίωμα ισότητας ανάμεσα στα δύο πρόσωπα.

Ορθή και κρατούσα είναι η άποψη ( βλ. και Γνωμ Εισ.Α.Π. 4/2007) ότι, στα πλαίσια της προκαταρκτικής εξέτασης, δεν αναγνωρίζεται δικαίωμα λήψης αντιγράφων των εγγράφων της δικογραφίας, στο πρόσωπο που δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής, για τους εξής λόγους:



Στο διαδικαστικό στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης ούτε διάδικοι υφίστανται, ούτε η ποινική διαδικασία κατ' ακριβολογία έχει αρχίσει, οι δε δικονομικές θέσεις «υπόπτου» και δηλώσαντος παράσταση πολιτικής αγωγής είναι αναμφίβολα ποιοτικά διαφορετικές. Επομένως η επίκληση της αρχής της ισότητας, για εξομοίωση των δικαιωμάτων των δύο προσώπων ( ουσιαστικά, για επέκταση δικαιώματος του «υπόπτου» και στον δηλώσαντα παράσταση πολιτικής αγωγής) δεν μπορεί να θεωρηθεί πειστική.

## **Z. Πέρασ προκαταρκτικής εξέτασης σε περίπτωση μη εμφάνισης του «ΥΠΟΠΤΟΥ» .**

Εφόσον ο «ύποπτος» ( μηνυόμενος ή εγκαλούμενος ή εκείνος κατά του οποίου στρέφονται οι υποψίες) κλητεύθηκε νόμιμα και δεν εμφανίστηκε, η προκαταρκτική εξέταση περατώνεται και χωρίς την εξέτασή του (άρθρο 31 παρ. 2 εδ. τελ. ΚΠΔ). Θα πρέπει, ωστόσο, να προκύπτει η κλήτευσή του από συγκεκριμένο αποδεικτικό επιδόσεως. Πάντως έχει κριθεί (Α.Π. 1673/2011, ΑΠ 827/2011 και Α.Π. 1131/2009) ότι δεν παράγεται απόλυτη ακυρότητα από τη μη κλήση του υπόπτου για παροχή εξηγήσεων.

## **II. ΠΡΟΑΝΑΚΡΙΣΗ**

### **A. Πότε ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών παραγγέλλει τη διενέργεια προανάκρισης.**

Η προανάκριση έχει περιοριστεί και μπορεί πλέον να διενεργηθεί, μετά από γραπτή παραγγελία, κατ' άρθρο 243 παρ. 1 ΚΠΔ, του εισαγγελέα πλημμελειοδικών με την κίνηση της ποινικής δίωξης, σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις και ειδικότερα μόνο όταν πρόκειται: α) για πλημμελήματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου ή β) αν έχουν τελεσθεί από

πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας (δικαστικοί λειτουργοί, μέλη νομικού συμβουλίου του κράτους και δικηγόροι - άρθρο 111 παρ. 6 ΚΠΔ ), εφόσον ή έχει προηγηθεί ΕΔΕ ή συντρέχουν ειδικά μνημονευόμενοι, στην εισαγγελική παραγγελία, εξαιρετικοί λόγοι που επιβάλλουν τη διεξαγωγή συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων( άρθρο 244 ΚΠΔ , όπως ισχύει μετά την αντ. με άρθρο 13 Ν. 3904/2010).

**B. Διάρκεια - Έγγραφο Διεξαγωγή - Μυστικότητα της προανάκρισης. Εποπτεία του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών.**

Η προανάκριση είναι συνοπτική (άρθρο 245 παρ. 1 ΚΠΔ) και η διάρκειά της δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις (3) μήνες ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις ο χρόνος αυτός μπορεί να παραταθεί για τρεις (3) μήνες ή εφόσον η φύση της υπόθεσης ή της πράξης που πρέπει να διενεργηθεί το επιβάλλει ,για εύλογο χρονικό διάστημα, με ειδικά αιτιολογημένη πράξη του εισαγγελέα εφετών (άρθρο 243 παρ. 4 ΚΠΔ).

Ο πταισματοδίκης δεν έχει δικαίωμα να διαφωνήσει με την παραγγελία του εισαγγελέα για διενέργεια προανάκρισης, ούτε να εξετάσει την αρμοδιότητά του, ούτε να αρνηθεί να εκτελέσει την παραγγελία για οποιοδήποτε λόγο, αλλά είναι υποχρεωμένος να συμμορφώνεται με αυτή και να την εκτελεί πιστά , αφού, ως προς την προανάκριση, τελεί υπό τις διαταγές του. Επίσης ο εισαγγελέας μπορεί να ζητήσει να του υποβληθεί η δικογραφία, χωρίς καμία εξήγηση .

Περαιτέρω η προανάκριση διέπεται (όπως η προκαταρκτική εξέταση και η ανάκριση) από την αρχή της έγγραφης διεξαγωγής και την αρχή της μυστικότητας ή άλλως την αρχή της έλλειψης δημοσιότητας (άρθρο 241 εδ. α' ΚΠΔ). Έτσι, σύμφωνα με την πρώτη αρχή (της έγγραφης διεξαγωγής) για κάθε ανακριτική

πράξη, είτε αφορά τη λήψη μαρτυρικής κατάθεσης ή απολογίας κατηγορουμένου, είτε τη διενέργεια έρευνας, είτε οποιαδήποτε άλλη, συντάσσεται υποχρεωτικά έκθεση (άρθρο 241 εδ. γ' ΚΠΔ). Οι εκθέσεις αυτές πρέπει να συντάσσονται από τον πταισματοδίκη με τους νόμιμους τύπους, αλλιώς είναι άκυρες και δεν μπορούν ν' αναπληρωθούν κατ' άλλο τρόπο. Εξάλλου, σύμφωνα με τη δεύτερη αρχή (της μυστικότητας) απαγορεύεται σε τρίτα πρόσωπα να παρίστανται και να παρακολουθούν τη διενέργεια των ανακριτικών πράξεων (παρατηρήσαμε στο παρελθόν το απαράδεκτο φαινόμενο, να μεταδίδεται, από τηλεοπτικό σταθμό, σε ζωντανή σύνδεση, η διενέργεια έρευνας για τη σύλληψη δράστη αυτόφωρου πλημμελήματος). Επίσης, δεν επιτρέπεται στον πταισματοδίκη να χορηγεί αντίγραφα των εκθέσεων που συντάσσει ούτε να ανακοινώνει το περιεχόμενό τους σε τρίτους.

## **Γ) Απολογία κατηγορουμένου.**

### **i. Κλήση κατηγορουμένου**

Ο πταισματοδίκης, προκειμένου να λάβει την απολογία του κατηγορουμένου, τον καλεί πριν από σαράντα οκτώ (48) τουλάχιστον ώρες (άρθρο 245 παρ. 1 ΚΠΔ). Η κλήση πρέπει να γίνεται εγγράφως, να αναφέρει την αξιόποινη πράξη για την οποία διεξάγεται προανάκριση, να έχει την επίσημη σφραγίδα και να έχει υπογραφεί από τον πταισματοδίκη και το γραμματέα (άρθρο 271 παρ. 2 Κ.Π.Δ.).

### **ii. Κατοικία κατηγορουμένου σε άλλη εφετειακή περιφέρεια**

Αν ο κατηγορούμενος κατοικεί σε άλλη εφετειακή περιφέρεια, ο ππαιματοδίκης, αφού ειδοποιήσει ταυτόχρονα τον οικείο εισαγγελέα, αναθέτει τη λήψη της απολογίας στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο, ο οποίος πρέπει να εκτελέσει την παραγγελία μέσα σε δέκα (10) ημέρες (άρθρο 243 παρ. 3 περ. β' ΚΠΔ).

**iii. Εμφάνιση κατηγορουμένου - Εξακρίβωση στοιχείων ταυτότητας - Υπενθύμιση για υποχρέωσή του να δηλώσει πλήρη διεύθυνση κατοικίας.**

Μόλις εμφανιστεί ο κατηγορούμενος, ο ππαιματοδίκης υποχρεούται να εξακριβώσει τα στοιχεία της ταυτότητάς του από το δελτίο της αστυνομικής του ταυτότητας ή από το διαβατήριό του, τα οποία καταχωρίζονται στην έκθεση της απολογίας. Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στην καταχώρηση αυτών των στοιχείων, γιατί με βάση τα στοιχεία αυτά, εκτός των άλλων, θα αναζητηθεί και θα επισυναφθεί στη δικογραφία αντίγραφο δελτίου ποινικού μητρώου και θα καταχωρηθεί στη συνέχεια η τυχόν καταδικαστική απόφαση ( διαφορετικά παρατηρείται το φαινόμενο να υπάρχει στη δικογραφία «λευκό» ποινικό μητρώο, ενώ ο κατηγορούμενος έχει καταδικαστεί αμετάκλητα πολλάκις).

Επίσης ο ππαιματοδίκης υπενθυμίζει στον κατηγορούμενο την υποχρέωσή του να δηλώσει πλήρη και αληθή διεύθυνση της κατοικίας του και μετέπειτα την τυχόν μεταβολή της και τις συνέπειες σε περίπτωση παράλειψης (οι επιδόσεις θα γίνονται στο γραμματέα της εισαγγελίας πλημμελειοδικών όπου ασκήθηκε η ποινική δίωξη ή στον εισαγγελέα του δικαστηρίου όπου εκκρεμεί η υπόθεση ή , αν έχει διοριστεί αντίκλητος, οι επιδόσεις γίνονται μόνο σ' αυτόν) μνημονεύοντας ρητά το γεγονός αυτό στην έκθεση της απολογίας (άρθρο 273 παρ. 1 ΚΠΔ).

**iv.Εξήγηση δικαιωμάτων κατηγορουμένου - Έκθεση με πληρότητα και σαφήνεια της πράξης για την οποία κατηγορείται - Πρόσκληση σε απολογία - Υπόδειξη μέσων υπεράσπισής του.**

Στη συνέχεια ο πταισματοδίκης εξηγεί στον κατηγορούμενο τα δικαιώματά του σύμφωνα με το άρθρο 103 ΚΠΔ (άρθρο 273 παρ. 2 ΚΠΔ), ότι δηλαδή έχει το δικαίωμα: **α)** να επικοινωνεί αλλά και να παρίσταται με συνήγορο στην απολογία του και σε κάθε εξέτασή του, ακόμη και σ' αυτήν που γίνεται σε αντιπαράσταση με μάρτυρες ή άλλους κατηγορουμένους (άρθρο 100 παρ. 1, 2 και 4 ΚΠΔ). Σημειώνεται ότι εδώ ο πταισματοδίκης δεν υποχρεούται να διορίσει συνήγορο στον κατηγορούμενο, ακόμη και αν αυτός το ζητήσει, **β)** να λάβει γνώση όλων των εγγράφων της δικογραφίας (άρθρο 101 ΚΠΔ), **γ)** να ζητήσει προθεσμία έως σαράντα οκτώ (48) ώρες και ότι δεν έχει υποχρέωση να απολογηθεί πριν περάσει η προθεσμία αυτή (άρθρο 102 ΚΠΔ). Για την εξήγηση αυτή καθώς και για την απάντηση του κατηγορουμένου συντάσσεται και σχετική έκθεση. Υποχρέωση χορήγησης της παραπάνω προθεσμίας για απολογία δεν υφίσταται, στην περίπτωση αυτόφωρων εγκλημάτων που πρόκειται να δικαστούν με την αυτόφωρη διαδικασία, αφού εκ των πραγμάτων δεν υπάρχει τέτοια χρονική δυνατότητα το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης και το δικαίωμα σιωπής.

Επίσης στην περίπτωση αλλοδαπού κατηγορουμένου που δεν γνωρίζει την ελληνική αυτός ενημερώνεται για το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης (άρθρο 99<sup>A</sup> ΚΠΔ).

Μετά την εξήγηση των παραπάνω δικαιωμάτων του, ο κατηγορούμενος, πριν αρχίσει την απολογία του, μπορεί να κάνει χρήση αυτών, ζητώντας προθεσμία

και αντίγραφα των εγγράφων της δικογραφίας.

Αν ο κατηγορούμενος ζητήσει (και λάβει) προθεσμία, όσο διαρκεί αυτή ο ππαισματοδίκης , κατά κανόνα (με εξαίρεση τις κατεπείγουσες ανακριτικές πράξεις), δεν θα πρέπει να συνεχίζει την προανάκριση, γιατί διαφορετικά ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να πληροφορηθεί τις νέες ανακριτικές πράξεις που έλαβαν χώρα στο μεταξύ και να μελετήσει τα σχετικά έγγραφα.

Στη συνέχεια, αφού ο κατηγορούμενος ασκήσει (ενδεχομένως και να μη θέλει να τα ασκήσει) τα δικαιώματά του, ο ππαισματοδίκης οφείλει να του εκθέσει με πληρότητα και σαφήνεια την πράξη για την οποία κατηγορείται (άρθρο 273 παρ. 2 ΚΠΔ) , υποχρέωση που ανακύπτει και από το άρθρο 6 παρ. 3α' της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με την οποία ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να πληροφορηθεί λεπτομερώς και σε γλώσσα που εννοεί τη φύση και το λόγο της εναντίον του κατηγορίας.

Από τις παραπάνω διατάξεις επιβάλλεται στον ππαισματοδίκη να ανακοινώσει, ή αλλιώς κοινοποιήσει (προφορικά) στον κατηγορούμενο το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου και χωρίς να το ζητήσει αυτός. Εάν, όμως, ο κατηγορούμενος, με αίτησή του, ζητήσει και πριν την απολογία του αντίγραφο του κατηγορητηρίου , όπως και κάθε άλλου εγγράφου της δικογραφίας, ο ππαισματοδίκης οφείλει να του παραδώσει το ζητούμενο αντίγραφο.

Επομένως, ο κατηγορούμενος που καλείται από τον ππαισματοδίκη προς απολογία, έχει δυο διαφορετικά δικαιώματα, τα οποία ασκούνται όχι κατά τον ίδιο τρόπο. Ειδικότερα, έχει το δικαίωμα: **α)** να του ανακοινωθεί (προφορικά) , χωρίς να το ζητήσει, το κατηγορητήριο πριν την απολογία και **β)** να λάβει, εφόσον το ζητήσει, αντίγραφο του κατηγορητηρίου, το οποίο πρέπει να περιέχει τα πραγματικά περιστατικά, που θεμελιώνουν την αντικειμενική και υποκειμενική

υπόσταση της αξιόποινης πράξης, τον τόπο και χρόνο τέλεσής της κλπ.

Εξυπακούεται ότι, αν ο κατηγορούμενος είναι αλλοδαπός και αγνοεί την ελληνική γλώσσα, για να υλοποιηθούν τα ανωτέρω δικαιώματά του, θα πρέπει ο πταισματοδίκης, πριν από κάθε εξήγηση ή ανακοίνωση, να διορίσει διερμηνέα, ο οποίος και θα μεταφράσει στον κατηγορούμενο όλα τα παραπάνω και στη συνέχεια θα μεταφράσει και την απολογία αυτού. Η παράλειψη του πταισματοδίκη να διορίσει διερμηνέα, επάγεται απόλυτη ακυρότητα της απολογίας του κατηγορουμένου, γιατί παραβιάστηκαν τα υπερασπιστικά του δικαιώματα.

Εδώ πρέπει να αναφερθεί και η διάταξη του άρθρου 236<sup>A</sup> ΚΠΔ που προστέθηκε με το άρθρο 4 Ν.4236/2014 και ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο την Οδηγία 2010/64ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ της 20ης Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία και εφαρμόζεται και στην περίπτωση εξέτασης του υπόπτου κατά την προκαταρκτική εξέταση, στην οποία ορίζεται ότι «Στους υπόπτους ή κατηγορούμενους που δεν κατανοούν τη γλώσσα της ποινικής διαδικασίας παρέχεται εντός ευλόγου διαστήματος γραπτή μετάφραση όλων των ουσιωδών εγγράφων ή χωρίων εγγράφων της διαδικασίας. Τα ουσιώδη έγγραφα περιλαμβάνουν οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, οποιοδήποτε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας και οποιαδήποτε δικαστική απόφαση σχετική με την κατηγορία. Οι κατηγορούμενοι ή οι συνήγοροί τους δύνανται να υποβάλουν αιτιολογημένο αίτημα για τον χαρακτηρισμό εγγράφων ή χωρίων εγγράφων ως ουσιωδών. Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι δεν έχουν δικαίωμα σε μετάφραση χωρίων ουσιωδών εγγράφων, τα οποία δεν συμβάλλουν στην κατανόηση εκ μέρους τους του περιεχομένου της εναντίον τους κατηγορίας».

**(βλ.ΕΦ ΑΘ 3242/2016 –Υπόθεση SIEMENSQ** « Ήδη με το άρ. 236Α παρ. 1 ΚΠΔ, που προστέθηκε με το αρ. 4 του Ν. 4236/2014 (ΦΕΚ 33 Α` 11.2.2014) και ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο την Οδηγία 2010/64ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της ΕΕ της 20ης Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, ορίζεται ότι «Στους υπόπτους ή κατηγορούμενους που δεν κατανοούν τη γλώσσα της ποινικής διαδικασίας παρέχεται εντός ευλόγου διαστήματος γραπτή μετάφραση όλων των ουσιωδών εγγράφων ή χωρίων εγγράφων της διαδικασίας. Τα ουσιώδη έγγραφα περιλαμβάνουν οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, οποιοδήποτε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας και οποιαδήποτε δικαστική απόφαση σχετική με την κατηγορία. Οι κατηγορούμενοι ή οι συνήγοροί τους δύνανται να υποβάλουν αιτιολογημένο αίτημα για τον χαρακτηρισμό εγγράφων ή χωρίων εγγράφων ως ουσιωδών. Οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι δεν έχουν δικαίωμα σε μετάφραση χωρίων ουσιωδών εγγράφων, τα οποία δεν συμβάλλουν στην κατανόηση εκ μέρους τους του περιεχομένου της εναντίον τους κατηγορίας». Από τα επιμέρους άρθρα, αλλά και το προοίμιο της ανωτέρω Οδηγίας προκύπτει ότι η υποχρέωση των εκάστοτε εθνικών δικαστικών αρχών για μετάφραση των ουσιωδών εγγράφων της ποινικής διαδικασίας αποσκοπεί στη διασφάλιση της πλήρους και αποτελεσματικής άσκησης των υπερασπιστικών δικαιωμάτων των κατηγορουμένων και τη διεξαγωγή δίκαιης δίκης. Τούτο, ειδικότερα, προκύπτει από τη διατύπωση του άρ. 3 παρ. 1 της Οδηγίας, το οποίο ορίζει ότι η μετάφραση των ουσιωδών εγγράφων απαιτείται, «προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι είναι σε θέση να ασκήσουν τα δικαιώματα υπεράσπισης τους και προκειμένου να διασφαλιστεί η διεξαγωγή δίκαιης δίκης». Περαιτέρω, στο προοίμιο (σημείο 30) της Οδηγίας αυτής αναφέρεται ότι «προκειμένου να διασφαλίζεται η διεξαγωγή δίκαιης δίκης, τα ουσιώδη έγγραφα ή τουλάχιστον τα σχετικά χωρία των εγγράφων αυτών απαιτείται να μεταφράζονται προς χάριν των υπόπτων ή κατηγορουμένων, σύμφωνα με την παρούσα Οδηγία. Ορισμένα έγγραφα θα πρέπει να θεωρούνται πάντοτε ουσιώδη προς το σκοπό αυτόν και, συνεπώς, να μεταφράζονται, όπως οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται τη στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου, οποιοδήποτε έγγραφο απαγγελίας κατηγορίας και οποιαδήποτε δικαστική απόφαση. Εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να αποφασίζουν, με δική τους πρωτοβουλία ή ύστερα από αίτημα των υπόπτων ή των κατηγορουμένων ή των συνηγόρων τους, ποια άλλα έγγραφα είναι ουσιώδη για τη διασφάλιση δίκαιης δίκης και, συνεπώς, θα πρέπει επίσης να μεταφράζονται». Αναφέρεται, επίσης, στο σημείο 5 του προοιμίου ότι το άρ. 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ) και το άρ. 47 του Χάρτη των θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνουν δικαίωμα στη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης, ότι το άρ. 48 παρ. 2 του Χάρτη διασφαλίζει το σεβασμό των δικαιωμάτων της υπεράσπισης και ότι η παρούσα Οδηγία σέβεται τα ανωτέρω δικαιώματα και θα πρέπει να εφαρμόζεται αναλόγως. Και στο σημείο 14 ότι «Το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση για τα πρόσωπα που δεν ομιλούν ή κατανοούν τη γλώσσα της διαδικασίας θεσπίζεται στο άρ. 6 της ΕΣΔΑ, όπως αυτό έχει ερμηνευθεί με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η παρούσα Οδηγία διευκολύνει την εφαρμογή του δικαιώματος αυτού στην πράξη. Προς τον σκοπό αυτόν ο στόχος της παρούσας Οδηγίας είναι να διασφαλίσει το δικαίωμα των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, ώστε να διαφυλάσσεται το δικαίωμα τους σε δίκαιη δίκη». Από τις παραπάνω διατάξεις και την ενσωμάτωση στο εθνικό μας δίκαιο της ως άνω Οδηγίας με την προσθήκη του άρ. 236Α παρ. 1 ΚΠΔ προκύπτει ότι η μετάφραση των ουσιωδών εγγράφων και πρωτίστως των εγγράφων που περιέχουν την απαγγελλόμενη κατηγορία για τα πρόσωπα που δεν ομιλούν ή κατανοούν τη γλώσσα της διαδικασίας συνιστά υποχρέωση των αρμόδιων δικαστικών αρχών προς διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου σε δίκαιη δίκη και αποτελεσματική υπεράσπιση, όπως αυτά προβλέπονται στα άρ. 6 της ΕΣΔΑ και 47-48 παρ. 2 του Χάρτη θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, η εκδοχή ότι δεν είναι απαραίτητη και δεν δημιουργεί



ακυρότητα ή μη συνεπίδοση μετάφρασης των ουσιαστών εγγράφων της ποινικής διαδικασίας που περιλαμβάνουν την απαγγελία της κατηγορίας, οποιαδήποτε απόφαση συνεπάγεται στέρηση της ελευθερίας ενός προσώπου και οποιαδήποτε απόφαση σχετική με την κατηγορία, όταν ο κατηγορούμενος που αγνοεί την ελληνική γλώσσα απολογήθηκε στην κυρία ανάκριση με διερμηνέα και έλαβε γνώση της κατηγορίας, πέραν των όσων προαναφέρθηκαν, δεν στηρίζεται στο νόμο και έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το νέο καθεστώς του άρ. 236Α ΚΠΔ.  
.....

#### **ν.Απολογία κατηγορουμένου**

Κατά την απολογία ο κατηγορούμενος καλείται να εκθέσει πλήρως τους λόγους που συμβάλλουν στην υπεράσπισή του (άρθρο 274 εδ. α' ΚΠΔ), έχει δε αυτός δικαίωμα σιωπής (άρθρο 273 παρ. 2 ΚΠΔ).

Αν επιλέξει να απαντήσει στην κατηγορία, μπορεί να το πράξει με δύο τρόπους:

**α)** προφορικά, οπότε ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 223 παρ. 2,3 και 5 ΚΠΔ. **β)** με την παράδοση γραπτής απολογίας (άρθρο 273 παρ. 2 εδ. γ' ΚΠΔ), εκπροσωπούμενος μάλιστα στην περίπτωση αυτή από συνήγορο, που διορίζεται κατά το άρθρο 96 παρ. 2 ΚΠΔ, ο οποίος, στην περίπτωση αυτή, καταθέτει την έγγραφη απολογία, την οποία προηγουμένως έχει υπογράψει ο κατηγορούμενος, εκτός αν θεωρείται αναγκαία η αυτοπρόσωπη εμφάνισή του, κατά την κρίση του πταισματοδίκη (άρθρο 104 παρ. 2 α' ΚΠΔ).

Αν την έγγραφη απολογία του («απολογητικό υπόμνημα») την καταθέσει ο ίδιος ο κατηγορούμενος, ο πταισματοδίκης οφείλει να την αναγνώσει και στη συνέχεια να απευθύνει στον κατηγορούμενο τις απαραίτητες ερωτήσεις, που αναγράφονται ρητά στην έκθεση απολογίας, προκειμένου να αποσαφηνιστεί πλήρως το περιεχόμενο της έγγραφης απολογίας (άρθρο 273 παρ. 2 εδ. δ' και ε' ΚΠΔ).

Κατά την απολογία του κατηγορουμένου, μπορεί να παρίσταται και ο συνήγορός του, ο οποίος όμως στην περίπτωση αυτή δεν δικαιούται να υποβάλει ερωτήσεις στον κατηγορούμενο.

Ο κατηγορούμενος, απολογούμενος, μπορεί να προτείνει μάρτυρες, να ζητήσει τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης κ.λπ. Η μη εξέταση όμως των μαρτύρων που πρότεινε ή η μη διενέργεια της πραγματογνωμοσύνης που ζήτησε, δεν επάγονται ακυρότητα.

Στην περίπτωση δε που , μετά την αρχική απολογία, διενεργηθούν και άλλες προανακριτικές πράξεις ή συλλεγεί νέο αποδεικτικό υλικό, στη νομολογία των ποινικών μας δικαστηρίων κυριάρχησε η αντίληψη ότι η μη κλήση σε συμπληρωματική απολογία καμία ακυρότητα δεν παράγει, ενώ στο χώρο της επιστήμης κυριαρχεί η άποψη ότι η κλήση σε συμπληρωματική απολογία αποτελεί, εφόσον μετά την αρχική απολογία διενεργήθηκαν και άλλες πράξεις, υποχρέωση και όχι ευχέρεια του ανακριτή..

#### **vi. Τέλος της Προανάκρισης σε περίπτωση μη εμφάνισης κατηγορουμένου.**

Η προανάκριση μπορεί να περατωθεί και αν ακόμη ο κατηγορούμενος, που κλητεύθηκε νόμιμα, παραλείψει να εμφανιστεί στον πταισματοδίκη , ο οποίος , ούτε και σε περίπτωση αποδεδειγμένης απείθειας, μπορεί να εκδώσει εις βάρος του ένταλμα βίαιης προσαγωγής .

### **III. Άλλες ανακριτικές πράξεις κατά την προκαταρκτική εξέταση και**

#### **προανάκριση**

Όπως προαναφέρθηκε η προκαταρκτική εξέταση αποτελεί κι αυτή στάδιο της ποινικής εν γένει διαδικασίας με ευρύτερη έννοια. Ως εκ τούτου στο πλαίσιο της μπορεί να διενεργηθεί εν γένει οποιαδήποτε ανακριτική πράξη που διενεργείται στο πλαίσιο της προανάκρισης, εκτός βέβαια από τη λήψη απολογίας καθώς στην προκαταρκτική εξέταση δεν υπάρχει κατηγορούμενος.

#### **α) Εξέταση του μηνυτή , εγκαλούντα, πολιτικώς ενάγοντα**

Στην προανάκριση και στην προκαταρκτική εξέταση, δεν είναι υποχρεωτική η κλήτευση του μηνυτή, του εγκαλούντα και του πολιτικώς ενάγοντα. Κλητεύονται μετά από ρητή παραγγελία του εισαγγελέα ή κατά την κρίση του πταισματοδίκη, κυρίως όταν πρέπει: 1) να επισυνάψουν τα αναγκαία, έγγραφα προς απόδειξη των ισχυρισμών τους, 2) να συμπληρώσουν ή να διευκρινίσουν ορισμένα σημεία της μηνύσεως ή εγκλήσεώς τους και 3) να προτείνουν μάρτυρες ή να παραιτηθούν από την εξέταση μαρτύρων που έχουν προταθεί από αυτούς, ή να δηλώσουν τη διεύθυνση κατοικίας ή διαμονής τους, εφ' όσον δεν την έχουν δηλώσει για οιονδήποτε λόγο, καθώς επίσης και την ενδεχομένως αλλαγή κατοικίας του προσώπου που καταγγέλλουν. Στην προκαταρκτική εξέταση ο μηνυτής και ο εγκαλών ορκίζονται κατά τον ίδιο τρόπο που ορκίζονται στην προανάκριση και κυρία ανάκριση (άρθρα 218 επ. ΚΠΔ).

Ως προς την όρκιση ή μη του πολιτικώς ενάγοντα στην προκαταρκτική εξέταση, δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη στον ΚΠΔ, καθόσον η διάταξη του άρθρου 221 εδ. δ' ΚΠΔ, , που προβλέπει την ανωμοτί εξέταση του πολιτικώς ενάγοντα, αναφέρεται στην προδικασία (προανάκριση και κύρια ανάκριση) και στην κύρια διαδικασία. Ενόψει όμως του χαρακτήρα της προκαταρκτικής εξέτασης, ως «οιονεί προανάκρισης», σκόπιμη είναι η αναλογική εφαρμογή της 221 ΚΠΔ και σ' εκείνον που δήλωσε στην έγκλησή του ή σε άλλο έγγραφο προς τον εισαγγελέα ότι παρίσταται ως πολιτικώς ενάγων. Τονίζεται ότι αν στην προανάκριση ή στην προκαταρκτική εξέταση, ο πολιτικώς ενάγων εξεταστεί με όρκο, η εξέτασή του αυτή δεν συνεπάγεται ακυρότητα .

### **β) Εξέταση μαρτύρων**

Ο τρόπος εξέτασης των μαρτύρων στην προκαταρκτική εξέταση και στην προανάκριση είναι ο ίδιος. Εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 213 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία οι μάρτυρες καλούνται κατά κανόνα εγγράφως σε ορισμένη ημέρα και ώρα με κλήση που επιδίδεται στον καλούμενο σύμφωνα με τα άρθρα 155 - 161, είκοσι τέσσερις (24) ώρες τουλάχιστον πριν από την ημέρα για την οποία καλείται. Κατ' εξαίρεση σε κατεπείγουσες περιπτώσεις και κατά την κρίση του πταισματοδίκη οι μάρτυρες μπορούν να κληθούν και προφορικά. Στην περίπτωση αυτή η βεβαίωση της κλήτευσης γίνεται με τη σύνταξη έκθεσης σύμφωνα με το άρθρο 151 ΚΠΔ (άρθρο 165 παρ. 1 ΚΠΔ). Οι, ως άνω, καλούμενοι μάρτυρες έχουν την υποχρέωση να εμφανιστούν, να ορκιστούν και να καταθέσουν την αλήθεια (άρθρα 209, 218 ΚΠΔ). Μάλιστα οφείλουν να αποκαλύπτουν πως έμαθαν όσα καταθέτουν, ενώ αν πρόκειται για γεγονότα που άκουσαν από άλλους,

πρέπει σε κάθε περίπτωση να κατονομάζουν ταυτόχρονα και εκείνους από τους οποίους τα άκουσαν, διαφορετικά η κατάθεσή τους δεν λαμβάνεται υπόψη (άρθρο 224 ΚΠΔ). Για την κατάθεση των μαρτύρων συντάσσεται σχετική έκθεση.

Οι μάρτυρες που καλούνται νόμιμα και δεν εμφανίζονται (λιπομάρτυρες) υπόκεινται στις ποινές του άρθρου 229 ΚΠΔ ,κατ' ανάλογη εφαρμογή αυτού. Ειδικότερα, αν ο πταισματοδίκης καλέσει νόμιμα και εμπρόθεσμα κάποιο μάρτυρα και ο τελευταίος δεν εμφανιστεί, εκδίδει εναντίον του ένταλμα βίαιης προσαγωγής, το οποίο μπορεί να εκτελεστεί, αν δε την προανάκριση διενεργεί εισαγγελέας, ανακριτής, ειρηνοδίκης ή πταισματοδίκης, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει το μάρτυρα που δεν εμφανίστηκε από απείθεια την ορισμένη ημέρα σε πρόστιμο 0,59 € έως 5,90 € και στην πληρωμή των τελών. Στην ίδια ποινή υπόκειται και ο μάρτυρας που εμφανίστηκε, αρνείται όμως, χωρίς να υπάρχει νόμιμος λόγος, τη μαρτυρία του ή τον όρκο της μαρτυρίας του. Περαιτέρω, τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 221 ΚΠΔ εξετάζονται χωρίς όρκο και στην προανάκριση, κατ' ανάλογο εφαρμογή της διάταξης αυτής. Αν όμως, τα πρόσωπα αυτά , εξετασθούν με όρκο, η εξέτασή τους αυτή, δεν συνεπάγεται ακυρότητα.

Αν πρόκειται να εξεταστεί μάρτυρας που δεν γνωρίζει επαρκώς την ελληνική γλώσσα, ο πταισματοδίκης διορίζει διερμηνέα είτε από τον πίνακα που καταρτίζει το συμβούλιο πλημμελειοδικών, είτε (σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις) οποιοδήποτε πρόσωπο μπορεί να διευκολύνει την επικοινωνία του με τον μάρτυρα. Η εκτίμηση της ανάγκης διορισμού διερμηνέα εναπόκειται στην κρίση του πταισματοδίκη.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 243 ΚΠΔ, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 30 παρ. 2 Ν.4055/2012: Ο πταισματοδίκης ή ειρηνοδίκης που ορίστηκε από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών να ενεργήσει την προανάκριση έχει την

υποχρέωση: α) να λάβει καταθέσεις μαρτύρων ή και απολογίες κατηγορουμένων ,εφόσον αυτοί κατοικούν ή διαμένουν στην εφετειακή περιφέρεια της έδρας του και β) αφού έχει ήδη λάβει τις καταθέσεις των μαρτύρων και τις απολογίες των κατηγορουμένων που κατοικούν ή διαμένουν στην εφετειακή περιφέρεια της έδρας του , κατόπιν να ζητήσει να γίνουν τα αντίστοιχα (καταθέσεις, απολογίες) από τον κατά τόπο αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο της άλλης εφετειακής περιφέρειας που κατοικούν ή διαμένουν οι λοιποί μάρτυρες - κατηγορούμενοι.

Η ρύθμιση αυτή έχει συναντήσει, σε πολλές περιπτώσεις, πρακτικές δυσχέρειες στην εφαρμογή της. Έτσι είναι πολύ δύσκολο , δαπανηρό και χρονοβόρο για τον πολίτη να κληθεί ως μάρτυρας ή κατηγορούμενος από πταισματοδίκη που εδρεύει μακριά από τον τόπο κατοικίας του ( για παράδειγμα καλείται από τον πταισματοδίκη Δράμας μάρτυρας ή κατηγορούμενος που κατοικεί στη Σαμοθράκη, την ίδια δηλαδή εφετειακή περιφέρεια ) , με αποτέλεσμα να υπάρχει απροθυμία προσέλευσης των καλουμένων να εξεταστούν και να προκαλείται έτσι καθυστέρηση αντί της επιδιωκόμενης επιτάχυνσης. Το πρόβλημα γίνεται πιο έντονο στις εφετειακές περιφέρειες της νησιωτικής Ελλάδας , με δεδομένη την υπάρχουσα δυσχέρεια στη συγκοινωνία και επιφέρει έτσι καθυστερήσεις για πρακτικούς λόγους.

Σε μια τέτοια περίπτωση, όταν δηλαδή υφίσταται μεγάλη απόσταση και ιδιαίτερη δυσχέρεια μετάβασης από τον τόπο κατοικίας ή διαμονής του καλουμένου να εξεταστεί στην έδρα του πταισματοδίκη ή ειρηνοδίκη που τον καλεί, σύμφωνα με την παρ. 3 του αρ. 243 ΚΠΔ , πρέπει να εφαρμοσθεί αναλογικά η διάταξη του αμέσως επόμενου εδαφίου της ίδιας παραγράφου του αρ. 243 ΚΠΔ και ο ειρηνοδίκης ή πταισματοδίκης, αφού ενημερώσει σχετικά τον αρμόδιο Εισαγγελέα και αυτός συναινέσει προς τούτο, θα ζητήσει την εξέταση

του μάρτυρα ή την απολογία του κατηγορουμένου από τον πταισματοδίκη ή ειρηνοδίκη του τόπου όπου κατοικεί ο μάρτυρας ή ο κατηγορούμενος και, αν δεν υπάρχει πταισματοδίκης ή ειρηνοδίκης, από το διοικητή του Αστυνομικού Τμήματος . Με αυτή τη λύση , χωρίς να επέρχεται οποιαδήποτε ακυρότητα και οι καλούμενοι προς εξέταση αποφεύγουν την ταλαιπωρία και τα έξοδα και η εισαγγελική παραγγελία για προανάκριση εκτελείται ταχύτερα , όπως ο νομοθέτης επιδιώκει .

Τέλος, ο ανακριτικός υπάλληλος που αρχικά ορίστηκε με την παραγγελία του εισαγγελέα, μετά το πέρας των παραπάνω ενεργειών επιστρέφει τη δικογραφία, με εκτελεσμένη πλήρως την παραγγελία για προανάκριση, στον εισαγγελέα που την παρήγγειλε. Ο τρόπος αυτός διεξαγωγής της προανάκρισης είναι υποχρεωτικός για τον ανακριτικό υπάλληλο, ο οποίος αν δεν τον εφαρμόσει τιμωρείται πειθαρχικά ( άρθρο 243 παρ. 3 του ΚΠΔ)

#### **γ) Πραγματογνωμοσύνη**

Κατά τη διάταξη του άρθρου 183 ΚΠΔ αν απαιτούνται ειδικές γνώσεις ορισμένης επιστήμης ή τέχνης για να γίνει ακριβής διάγνωση και κρίση κάποιου γεγονότος, οι ανακριτικοί υπάλληλοι μπορούν αυτεπαγγέλτως ή με αίτηση κάποιου διαδίκου ή παραγγελία του εισαγγελέα να διατάξουν πραγματογνωμοσύνη. Στην περίπτωση αυτή οφείλουν ν' ανακοινώσουν ταυτόχρονα τα ονοματεπώνυμα των πραγματογνωμόνων στους διαδίκους, προκειμένου αυτοί να ασκήσουν τα δικαιώματά τους από τα άρθρα 192 και 204 ΚΠΔ (υποβολή αίτησης εξαίρεσης και διορισμός τεχνικών συμβούλων), εκτός αν αυτό είναι αδύνατο (ο κατηγορούμενος είναι άγνωστο πρόσωπο, η αγνώστου διαμονής ή κάτοικος εξωτερικού και δεν

διόρισε αντίκλητο) ή επιβάλλεται άμεση ενέργεια της πραγματογνωμοσύνης, όπως και στην περίπτωση που διατάσσεται από αυτούς η διενέργεια προκαταρκτικής πραγματογνωμοσύνης, κατά το άρθρο 187 ΚΠΔ., ή όταν ο πταισματοδίκης, αναθέτει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης κατά το άρθρο 184 ΚΠΔ, σε ειδικώς από το νόμο καθιδρυμένο εργαστήριο, όπως είναι λ.χ. το εργαστήριο της ιατροδικαστικής υπηρεσίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ή αυτό της Διεύθυνσης Εγκληματολογικών Υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας ( ΑΠ 956/2003).

Κατά τα λοιπά, η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης υπόκειται στην απόλυτη κρίση του πταισματοδίκη (εκτός αν παραγγελθεί από τον εισαγγελέα) και η απόρριψη απ' αυτόν του σχετικού αιτήματος κάποιου διαδίκου (έστω και ανατιολόγητη) δεν συνεπάγεται ακυρότητα. Άκυρη, τέλος, είναι και η πραγματογνωμοσύνη που θα διεξαχθεί από πρόσωπο που δεν θα έπρεπε να διορισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 188 ΚΠΔ .

Η παραπάνω διάταξη του άρθρου 183 ΚΠΔ παρέχει το δικαίωμα στον πταισματοδίκη και κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης να διατάξει πραγματογνωμοσύνη αυτεπαγγέλτως ή με αίτηση κάποιου διαδίκου ή του εισαγγελέα, αν απαιτούνται ειδικές γνώσεις ορισμένης επιστήμης ή τέχνης για να γίνει ακριβής διάγνωση και κρίση κάποιου γεγονότος. Η εν λόγω πραγματογνωμοσύνη πάντως δεν πρέπει να συγχέεται με την προκαταρκτική πραγματογνωμοσύνη του άρθρου 187 ΚΠΔ, που διατάσσεται σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις.

Και στην περίπτωση αυτή κατά την οποία διενεργείται προκαταρκτική εξέταση, μετά από μήνυση ή έγκληση κατά ορισμένου προσώπου, ή εάν κατά την διάρκεια αυτής αποδίδεται σε ορισμένο πρόσωπον η τέλεση αξιόποινης πράξης , υφίσταται



υποχρέωση γνωστοποίησης των διορισθέντων πραγματογνωμόνων και αυτός που διενεργεί την προκαταρκτική εξέταση, υποχρεούται να γνωστοποιήσει στα πρόσωπα αυτά τους διορισθέντες πραγματογνώμονες, προκειμένου αυτά να ασκήσουν τα από των άρθρων 191, 192 και 204 Κ.Π.Δ. δικαιώματά τους. Εάν δεν γίνει η γνωστοποίηση αυτή επέρχεται απόλυτος ακυρότητα της προδικασίας (βλ. αντί άλλων ΑΠ 1269/2010 και ΑΠ 2176/2007, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ).

#### **δ) Έρευνα**

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 253 ΚΠΔ, έρευνα είναι η ανακριτική πράξη με την οποία επιδιώκεται η ανεύρεση στοιχείων, τα οποία είναι χρήσιμα, είτε για τη βεβαίωση ορισμένου εγκλήματος, είτε για την ανακάλυψη ή σύλληψη των δραστών του, είτε, τέλος, για τη βεβαίωση ή αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε.

Είναι δεδομένο ότι από τη φύση της η έρευνα, ως ανακριτική πράξη, προσβάλλει ατομικά δικαιώματα που προστατεύονται από το Σύνταγμα, όπως το άσυλο της κατοικίας και η αξία και ιδίως η τιμή του ανθρώπου (άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 2 του Συντάγματος). Για το λόγο αυτό ο τρόπος και οι προϋποθέσεις διεξαγωγής της κατ' οίκον έρευνας και της σωματικής έρευνας ρυθμίζονται ειδικά από τον ΚΠΔ.

Πρέπει δε εδώ να τονίσουμε ότι, στην περίπτωση της έρευνας, στο θεσμικό ρόλο του γενικού ανακριτικού υπαλλήλου, μόνο όμως όταν αυτός είναι δικαστικός λειτουργός, δηλαδή ειρηνοδίκης ή πταισματοδίκης, συμπλέουν το ανακριτικό του καθήκον, με αυτό του εγγυητή των ατομικών δικαιωμάτων. Έτσι το Σύνταγμά μας, για να διασφαλίσει τα τελευταία στην ανακριτική διαδικασία και για να αποτρέψει τυχόν αυθαιρεσίες, με το άρθρο 9 παρ. 1 εδ. γ αυτού, επιτάσσει ότι όταν πρόκειται

για έρευνα σε κατοικία, η οποία κατά το πρώτο εδάφιο του ίδιου άρθρου αποτελεί άσυλο, σε κάθε περίπτωση γίνεται μόνον με παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας, όπως είναι οι ειρηνοδίκες και οι πταισματοδίκες. Αυτό ισχύει πάντοτε, είτε η έρευνα γίνεται ημέρα, είτε νύχτα και η παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας στην έρευνα είναι συνταγματικά αναγκαία χωρίς εξαίρεση, και επομένως δεν έχουν έδαφος εφαρμογής οι ρυθμίσεις των άρθρων 254 παρ. 1 και 255 παρ. 2 ΚΠΔ, κατά τις οποίες, με τις αναφερόμενες εκεί προϋποθέσεις, μπορεί να πραγματοποιηθεί έρευνα χωρίς την παρουσία δικαστικού λειτουργού. Και στις περιπτώσεις αυτές επιβάλλεται η έρευνα να διενεργηθεί, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 εδ. γ' του Συντάγματος, μόνο από δικαστικό λειτουργό, του οποίου η παρουσία κατά τη διεξαγωγή της παρέχει πλήρεις εγγυήσεις προστασίας υπέρ του φορέα του οικιακού ασύλου, του οποίου παραβίαση θα γίνεται μόνον όταν υπάρχει απόλυτη ανάγκη. Ο πταισματοδίκης πριν παρασταθεί, θα πρέπει να ελέγξει και να βεβαιωθεί, ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 253 ΚΠΔ, για να γίνει έρευνα, αλλιώς έχει καθήκον να μη νομιμοποιήσει με την παρουσία του παράνομη έρευνα. Η παρουσία του δικαστικού λειτουργού και εν προκειμένω του ειρηνοδίκη ή πταισματοδίκη στις έρευνες έχει σκοπό: **α)** να διασφαλίσει τα ατομικά δικαιώματα αυτού που την υφίσταται (ερευνώμενου), **β)** να διασφαλίσει επίσης την αντικειμενικότητα των ευρημάτων της έρευνας και **γ)** να αποτρέψει τυχόν ψευδή αποτελέσματα αυτής της ανακριτικής πράξης, όπως την ενοχοποίηση αθώου ή την παράνομη απόκρυψη ευρημάτων.

Γι' αυτό ο πταισματοδίκης όταν συμμετέχει σε έρευνα πρέπει να έχει στραμμένη την προσοχή του με ιδιαίτερη επαγρύπνηση σε όλες τις υλικές πράξεις υλοποίησής της και να μεριμνά για την πιστή εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 256 ΚΠΔ που, σε έρευνες κατοικιών, επιβάλλουν: **α)** την αποφυγή

περιττής δημοσιότητας, **β)** την αποφυγή κάθε ενόχλησης των ενοίκων, που δεν είναι απόλυτα αναγκαία για τους σκοπούς της έρευνας, **γ)** τη διαφύλαξη της υπόληψης των ενοίκων και **δ)** τη διεξαγωγή της έρευνας με κάθε ευπρέπεια και κοσμιότητα. Οι αρχές αυτές είναι γενικές και πρέπει αναλογικά να διέπουν και κάθε άλλη έρευνα όταν σχετίζεται με παρουσία ανθρώπου.

Υποστηρίζεται ότι προκαταρκτική εξέταση και κατ' οίκον έρευνα είναι έννοιες ασύμβατες και τυχόν γενομένη είναι μη νόμιμη και απολύτως άκυρη, διότι η προκαταρκτική εξέταση δεν περιλαμβάνεται στις περιπτώσεις που, κατά το άρθρο 251 του ίδιου Κώδικα, είναι επιτρεπτή η διενέργεια έρευνας, ούτε, άλλωστε, υπάρχει διάταξη, από την οποία να συνάγεται, ότι επιτρέπεται, κατά τη διάρκεια της.

Κατά την ορθότερη όμως άποψη, η ουσιαστική αναβάθμιση της υποχρεωτικής προκαταρκτικής εξέτασης και η πλήρης ένταξή της στο ποινικό δικονομικό σύστημα συνεπάγεται, παράλληλα με τη διεύρυνση των δικαιωμάτων του υπόπτου και τη διεύρυνση των υποχρεώσεων και επιβαρύνσεων του κατά τη διάρκεια της ερευνητικής αυτής διαδικασίας. Αυτή η εύλογη συνέπεια συνδέεται ευθέως με τη μετάβαση από τον προερευνητικό - προαιρετικό χαρακτήρα της προκαταρκτικής εξέτασης στον ουσιαστικά ερευνητικό - υποχρεωτικό χαρακτήρα της, δηλαδή με τη μετάβαση της ερευνητικής αυτής διαδικασίας σε διαφορετικό επίπεδο νομοθετικών απαιτήσεων.

Έτσι κατά την ενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης είναι επιτρεπτή πλέον η χρήση όλων των αποδεικτικών μέσων και η ενέργεια όλων των ανακριτικών πράξεων, εκτός από εκείνες που δεν συμβιβάζονται με τη φύση της προκαταρκτικής εξετάσεως, όπως π.χ. απολογία του κατηγορουμένου, μεταξύ δε των ανακριτικών πράξεων, που η ενέργεια τους είναι επιτρεπτή κατά τη διενέργεια

της προκαταρκτικής εξέτασης , περιλαμβάνονται αναμφίβολα οι έρευνες ΓνωμΕισΑ.Π. 1/2009).

### ε) Κατάσχεση

Κατάσχεση είναι η ανακριτική εκείνη πράξη με την οποία, ορισμένα κινητά αντικείμενα ή έγγραφα που έχουν σχέση με ορισμένο έγκλημα, αφαιρούνται από την κατοχή κάποιου προσώπου χωρίς τη θέληση αυτού, για την εξυπηρέτηση του έργου της ανάκρισης ή προς δήμευση ή καταστροφή. Ως κατάσχεση όμως πρέπει να θεωρηθεί και εκείνη που γίνεται με την εκούσια παράδοση του υποκειμένου σε κατάσχεση αντικειμένου.

Και η δυνατότητα της κατάσχεσης κατά την προκαταρκτική εξέταση αμφισβητήθηκε , με τη σκέψη ότι η προκαταρκτική εξέταση έχει καθαρά διοικητικό χαρακτήρα και επομένως κατάσχεση και προκαταρκτική εξέταση είναι έννοιες ασυμβίβαστες και επομένως αν τελικά γίνει κατάσχεση κατά την προκαταρκτική εξέταση θα πρόκειται, είτε για άκυρη κατάσχεση, είτε για απλή παράδοση του πράγματος.

Όμως πλέον η προκαταρκτική εξέταση έχει κατά βάση δικαστικό - δικαιοδοτικό (και όχι διοικητικό) χαρακτήρα. Η διαπίστωση αυτή επιτρέπει, κατά την πιο σωστή άποψη, την ανάλογη εφαρμογή όλων όσων προβλέπονται από το άρθρο 307 ΚΠΔ. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης μπορεί να διενεργηθεί εν γένει οποιαδήποτε ανακριτική πράξη που διενεργείται και στο πλαίσιο της προανάκρισης, εκτός βέβαια από τη σύλληψη του προσώπου και τη λήψη απολογίας . Προς την κατεύθυνση αυτή γίνεται πάντως νομολογιακά δεκτό ότι και στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης μπορεί να γίνει κατάσχεση και ότι

η άρση αυτής είναι αρμοδιότητα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 268 παρ. 3, 307 β' και 310 παρ. 2 ΚΠΔ 17 . Η κατάσχεση γίνεται, όπως ορίζουν τα άρθρα 251 και 260 ΚΠΔ, από τον ανακριτή και τους, αναφερομένους στο άρθρο 33 ΚΠΔ, ανακριτικούς υπαλλήλους.

Αν κατά τη διάρκεια έρευνας για συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη βρεθούν αντικείμενα , τα οποία θεμελιώνουν, είτε αυτά τα ίδια, είτε οι περιστάσεις υπό τις οποίες ανακαλύφθηκαν, υπόνοιες για την τέλεση άλλης, άγνωστης μέχρι εκείνη τη στιγμή, αξιόποινης πράξης του δράστη ή άλλου προσώπου ή ενισχύουν αποδεικτικά κατηγορία, ως προς την οποία έχει ήδη ασκηθεί άλλη ποινική δίωξη («τυχαία ευρήματα»), αυτά κατάσχονται νόμιμα και περαιτέρω είναι επιτρεπτή η δικονομική τους αξιολόγηση , αφού αφενός μεν, νόμιμα διενεργείται η έρευνα ( τη διενεργεί ή συμπράττει εκπρόσωπος της δικαστικής αρχής), αφετέρου δε, οι ανακριτικοί υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι να επιχειρούν όλες τις προανακριτικές πράξεις, που είναι αναγκαίες για να βεβαιωθεί η πράξη και να ανακαλυφθεί ο δράστης, έστω και χωρίς προηγούμενη παραγγελία του εισαγγελέα, αν πρόκειται για αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα (άρθρα 33 και 243 παρ. 2 ΚΠΔ).

### **στ) Αυτοψία.**

Ένα από τα κυριότερα αποδεικτικά μέσα είναι η αυτοψία (άρθρο 178 ΚΠΔ), δηλαδή η δικονομική εκείνη πράξη, με την οποία ο δικαστής ή ο ανακριτικός υπάλληλος εξετάζει με τις αισθήσεις του ανθρώπους ή πράγματα για να βεβαιωθεί εάν το έγκλημα τελέσθηκε και τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες έλαβε χώρα. Η αυτοψία μπορεί να γίνει σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, άρα και στην προδικασία από ανακριτικό υπάλληλο, είτε αυτεπάγγελτα (όταν διενεργείται η

αποκαλούμενη και αστυνομική προανάκριση), είτε με παραγγελία του εισαγγελέα, είτε με αίτηση κάποιου διαδίκου. Κατά τη διεξαγωγή της μπορεί ο πταισματοδίκης να προβεί σε φωτογραφήσεις, στη σύνταξη κάποιου σχεδίου ακόμη και με τη βοήθεια ειδικού υπαλλήλου ή εμπειρογνώμονα κ.λ.π., ενώ για την αυτοψία πάντοτε συντάσσεται έκθεση (άρθρο 180 παρ. 3 ΚΠΔ).

#### IV. Η Δικαστική συνδρομή στα πλαίσια Προκαταρκτικής Εξέτασης και Προανάκρισης

Το αίτημα δικαστικής συνδρομής μπορεί να διαβιβαστεί προς τις αλλοδαπές αρχές , είτε μέσω του αρμοδίου εισαγγελέα εφετών , είτε ( για όσες χώρες έχουν κυρώσει τη σύμβαση Σένγκεν , σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις αυτής ) απευθείας προς την αλλοδαπή αρχή. Παρά το γεγονός ότι επανειλημμένως το Υπουργείο Δικαιοσύνης επισημαίνει το δισταγμό των ελληνικών δικαστικών αρχών για εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της σύμβασης Σένγκεν και κάνει υπομνήσεις για την εφαρμογή αυτής ( δηλαδή ουσιαστικά για την απευθείας διαβίβαση των αιτημάτων προς τις αλλοδαπές αρχές ) , ωστόσο έχουν εκφραστεί ( π.χ. από το εθνικό μέλος της Eurojust ) πολλές επιφυλάξεις για τον τρόπο αυτό ( με τον οποίο παρακάμπτεται ο εισαγγελέας εφετών ) , για μόνο το λόγο ότι τα αιτήματα, στις πλείστες των περιπτώσεων, διατυπώνονται άναρχα και ελλιπώς , χωρίς την απαιτούμενη ευγενή σύνταξη του κειμένου προς τις αλλοδαπές αρχές , γεγονός το οποίο προκαλεί δυσθυμία και εκθέτει την αιτούσα δικαστική αρχή και εν γένει το δικαιοσύνη ελληνικό σύστημα .

#### α) Είναι επιτρεπτή η διαβίβαση αιτημάτων δικαστικής συνδρομής στα πλαίσια προκαταρκτικής εξέτασης:

Και εδώ αρχικά υποστηρίχθηκε η άποψη (βλ. ΓνωμΕισΕφΑθ 5/2004

και υπ` αριθμ. πρωτ. 1559/23.11.2004 εγκύκλιο της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών) ότι δικαστική συνδρομή, από αλλοδαπές αρχές, μπορεί να ζητείται μόνον όταν υπάρχει συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη, για την οποία έχει ασκηθεί ποινική δίωξη και επιτρέπεται η έκδοση και κατά συνέπεια δεν είναι δυνατόν να ζητηθεί αυτή κατά τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης.

Όμως κατά την ορθότερη και κρατούσα άποψη(Α.Π. 1161/2016, εγκ ΕισΑΠ 1/2009) και κατά την ενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης είναι επιτρεπτή και σύννομη η διαβίβαση αιτημάτων δικαστικής συνδρομής και τούτο διότι ούτε από τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως του 1959 ούτε από τη διάταξη του άρθρου 457 ΚΠΔ προκύπτει ότι η άσκηση ποινικής δίωξης αποτελεί προϋπόθεση για τη διαβίβαση αιτήματος δικαστικής συνδρομής και επομένως αίτημα δικαστικής συνδρομής μπορεί να διαβιβασθεί και όταν ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ιδίως μετά την ισχύ του Ν 3346/2005 και την δι' αυτού εξομοίωση της προκαταρκτικής εξέτασης με την προανάκριση.

**β) Διατύπωση -περιεχόμενο αιτήματος (για εξέταση μαρτύρων, λήψη εξηγήσεων κατ' άρθρον 31 ΚΠΔ, λήψη απολογίας κατηγορουμένου κλπ)**

Ως προς το χειρισμό , τη διατύπωση και το περιεχόμενο αιτημάτων δικαστικής συνδρομής (για εξέταση μαρτύρων, λήψη εξηγήσεων κατ'



άρθρον 31 ΚΠΔ, λήψη απολογίας κατηγορουμένου κλπ) πρέπει να αναφερθούν τα ακόλουθα:

1) Αν η προκαταρκτική εξέταση ή η προανάκριση μπορεί να περαιωθεί με άλλον τρόπο, πλην αυτού της υποβολής αιτήματος δικαστικής συνδρομής προς αλλοδαπές Αρχές, πρέπει ο τρόπος αυτός να προτιμάται.

2) Σε περίπτωση εξέτασης Ελλήνων μαρτύρων στο εξωτερικό να προτιμάται η διαβίβαση του αιτήματος στην επιτόπια ελληνική προξενική αρχή (άρθρα 216 παρ. 2 και 457 περ. β ΚΠΔ Κ.Π.Δ) .

3) Κατά τη σύνταξη του αιτήματος δικαστικής συνδρομής πρέπει να αναγράφεται η νομική βάση που διέπει το δίκαιο της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ της χώρας μας και του κράτους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα π.χ. διμερής ή πολυμερής σύμβαση, συμφωνία

ή σύμβαση στα πλαίσια διεθνούς οργανισμού (Συμβούλιο Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση, ΟΗΕ κλπ).

4) Στο αίτημα πρέπει να προσδιορίζονται με ακρίβεια και σαφήνεια οι ανακριτικές πράξεις, που οφείλει να διενεργήσει η αλλοδαπή ανακριτική Αρχή και δη:

ι. Στην περίπτωση αιτήματος για λήψη κατάθεσης μάρτυρα, πρέπει να αναγράφονται επακριβώς οι ερωτήσεις που θα του υποβληθούν.

Επίσης δέον να προσδιορίζεται με ακρίβεια η διεύθυνση κατοικίας του μάρτυρα στην αλλοδαπή..

ii. Στην περίπτωση αιτήματος για λήψη απολογίας κατηγορουμένου, πρέπει να αναγράφεται στο αίτημα το κατηγορητήριο, να επισυνάπτεται το κείμενο της ποινικής διάταξης, στην οποία προβλέπεται η νομοτυπική μορφή του εγκλήματος και η απειλούμενη ποινή και να προσδιορίζεται με ακρίβεια η διεύθυνση κατοικίας του κατηγορουμένου.

iii. Στην περίπτωση αιτήματος για λήψη εξηγήσεων «υπόπτου», στην προκαταρκτική εξέταση, κατ' άρθρο 31 Κ.Π.Δ, πρέπει να περιγράφεται επακριβώς (αντικειμενική υπόσταση, ενδείξεις κλπ) η αξιόποινη πράξη που αποδίδεται (κατά τη μήνυση ή αυτεπαγγέλτως από τον Εισαγγελέα) στον ύποπτο.

iv. Στην περίπτωση που, δια της δικαστικής συνδρομής ,ζητείται η ανακάλυψη αγνώστου δράστη, πρέπει να ορίζονται επακριβώς στο αίτημα, τόσο η αλλοδαπή αρχή, όσο και οι συγκεκριμένες ενέργειες στις οποίες θα προβεί (η εν λόγω αρχή) για την ανακάλυψη του αγνώστου δράστη,

Τα γενικά και αόριστα αιτήματα με περιεχόμενο: «...να εξεταστεί ο μάρτυρας Α...κάτοικος Αγγλίας» , ή « ...να ληφθεί απολογία κατηγορουμένου Β... κατοίκου Αγγλίας» ή «...να εξεταστεί ανωμοτί ο Γ, κάτοικος Αγγλίας....») και η ισχύουσα στην ελληνική πρακτική

αντίληψη ότι αποστέλλονται μαζί με το (γενικό και αόριστο αίτημα για λήψη εξηγήσεων), σε φωτοαντίγραφα, όλα τα έγγραφα της δικογραφίας σε μετάφραση (που ενίοτε ανέρχονται σε εκατοντάδες ή ακόμα και σε χιλιάδες), αποτελούν μη αποδεκτές (και άγνωστες στην αλλοδαπή) νομικές πρακτικές, που καθιστούν τα εν λόγω αιτήματα μη συγκεκριμένα και κατά συνέπεια ανεκτέλεστα.

5. Το αίτημα της δικαστικής συνδρομής πρέπει να συντάσσεται από τον εισαγγελικό λειτουργό, ο οποίος επεξεργάζεται τη δικογραφία, αφού αυτός γνωρίζει ακριβέστερα τόσο τη νομική βάση, όσο και τα πραγματικά περιστατικά (αποδεικτικά στοιχεία) των οποίων η αναζήτηση πρέπει να γίνει από τις αλλοδαπές ανακριτικές αρχές προς ολοκλήρωση της δικογραφίας

Θεσσαλονίκη 28-6-2018

Ευάγγελος Ηλ. Μπακέλας

Αντεισαγγελέας Εφετών

## **Βλ.**

- Η. Αλατσάς «Η προκαταρκτική εξέταση» Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ
- Στ. Αλεξιάδης «Εγχειρίδιο Ανακριτικής»
- Θ. Δαλακούρας, Προκαταρκτική εξέταση: Όψεις ενός δυναμικού θεσμού μετά τη διαμόρφωσή του με τις ρυθμίσεις των Ν. 3160/2003 και 3346/2005, ΠοινΔικ 2007 σελ. 1326-1331
- Σ. Δασκαλόπουλος, Η προκαταρκτική εξέταση και η άσκηση ποινικής δίωξης κατά τον Ν. 3160/2003, ΠοινΧρ 2003, 1027-1029
- Δ. Ζημιανίτης, Η νέα προκαταρκτική εξέταση. Κριτική αποτίμηση της πρώτης δεκαετίας , ΠοινΔικ 2013 σελ. 1132 επ.
- Γρ. Καλφάκης «Η κατάσχεση και η άρση αυτής κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως και της αστυνομικής προανακρίσεως», Αρμ. 1986 σελ. 197.
- Κονταξή «Υπάρχει υποχρέωση γραπτού κατηγορητηρίου;» ,ΠοινΧρ 2004 σε. 476 επ.
- Ε.Κριτσέλη «Η προκαταρκτική εξέταση. Σύγχρονη προσέγγιση του θεσμού» .
- Ν. Λίβος «Η δικονομική αξιολόγηση των τυχαίων ευρημάτων, Ποινικό Δίκαιο –Ελευθερία-Κράτος δικαίου» Τιμ.Τόμ. Γ.Α. Μαγκάκη 1999 σελ. 525 επ.
- Λ. Μαργαρίτης , Εμβάθυνση στην Ποινική Δικονομία, έκδ.2016 σελ. 183 επ.
- Λ. Μαργαρίτης, Το νέο νομοσχέδιο για την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας. Μια πρώτη προσέγγιση» ΠοινΔικ 2004 σελ. 1289 επ.
- Λ. Μαργαρίτης, Προκαταρκτική εξέταση - Προανάκριση: Θεωρητικές συμβουλές - Πρακτικές εφαρμογές, ΠοινΔικ 2007 σελ. 596 επ.
- Π. Μπρακουμάτσος «Κατ' οίκον έρευνα, διάσταση μεταξύ θεωρίας και πράξης» ΠοινΧρ 1988 σελ. 155 επ.
- Α. Παπαδαμάκης , Ποινική Δικονομία Θεωρία –Πράξη, Νομολογία , έκδ.2006, σελ. 228 επ.
- Α. Παπαδαμάκης, Προκαταρκτική εξέταση - Προανάκριση: Μορφές και όρια της ερευνητικής δραστηριότητας, ΠοινΔικ 2008 σελ. 337
- Γ. Πεπόνης, Πολιτικώς ενάγων και δικαίωμα λήψεως αντιγράφων εκκρεμούς προκαταρκτικής δικογραφίας, μετά την ισχύ του Ν 3346/2005, ΠοινΔικ 2006 σελ., 92 επ. -Ι.Χατζάκος ,« Κατοικία. Έννοια αυτής σύμφωνα με το άρθρο 9 του Συντάγματος», ΠοινΧρ 1980 σελ. 602.
- ΓνωμΕισΑΠ 1/2009
- ΓνωμΕισΑΠ 4/2007
- ΓνωμΕισΕφΑθ 5/2004
- Γνωμ Τσάτσου Δ. ,Παπαδαμάκη Α. ,Χρυσόγονου Κ. « Η νομιμότητα της κατ' οίκον έρευνας και της κατάσχεσης στα πλαίσια προκαταρκτικής εξέτασης και οι συνέπειές τους στην ποινική δίκη» , ΠονΔικ 2003 σελ. 814

-Αριθμ.Πρωτ ΕΚΔ 5797/18-11-2013 παραγγελία Εισαγγελέα Εφετών  
Αθηνών

-Αριθμ.Πρωτ 17316/5-12-2014 παραγγελία Εισαγγελέα Εφετών  
Θεσσαλονίκης